

Magyarország Neuropterái.

Irta *Mocsáry Sándor.*

A reczésszárnyú rovarok (*Neuroptera*) ama rovarrendek közé tartoznak, a melyekről hazánkra vonatkozólag a külföld irodalmában csak kevés adatot találunk feljegyezve. Ennek oka részben az, hogy ez érdekes, de tanulmányozásra szerfölött nehéz rovarcsoportnak hazánkban eddig specialis művelője még nem akadt. Magam is csak részben, és főleg csak egyes családjaiban tanulmányoztam.

A régi írók classikus munkáiban Magyarországot még megemlítve sem találjuk. A legelső adat Piller és Mitterpacher, budai egyetemi tanárok munkájában¹⁾ fordul elő, kik 1783-ban a *Phryganea luctuosa*-t írják és rajzolják le Szlavoniából. Csaknem 60 évvel később, 1842-ben a francia Rambur a Neuropterákról szóló nagy munkájában¹⁾ 6 fajt említ fel Magyarországból, melyeket Kindermann Albert Budáról küldött volt neki. 1848-ban Kolenati a Frivaldszky Imrétől kapott példányokról már 14 fajt ír le.²⁾ Egyes adatokkal találkozunk Fuss³⁾ és Hagen⁴⁾ dolgozataiban is; nagyobb számú adatokat Brauer és Loew⁵⁾, de különösen Brauer-nek, az európai Neupterákról írott katalogusában⁶⁾ találunk, hol már 54 faj van említve hazánkból. Mac Lachlan classikus nagy művében¹⁾ csupán csak két fajra akadunk.

A magyar bűvárok közül a legtöbb adat Frivaldszky

1) Iter per Poseganam Slavoniae provinc.

1) Hist. nat. des Insectes Neuroptéres.

2) Genera et species Trichopterorum. Pars I.

3) Notizen u. Beitr. z. Insektenfauna Siebenbürgens; Verh. u. Mitth. d. sieb. Ver. f. Naturw. IV. 207.

4) Hämérobidarum synopsis synonymica: Stett. Ent. Zeit. 1866. 369. Beitr. z. Kenntniss der Phryganiden: Verh. zool.-bot. Ges. Wien 1876. 265.

5) Neuroptera Austriaca. Wien 1857.

6) Die Neuropteren Europas u. insbes. Oesterreichs. Festschrift der zool.-bot. Ges. Wien 1876. 265.

1) A Monographic Revision and Synopsis of the Trichoptera of the European Fauna. London 1874—80.

János²⁾ és Mocsáry Sándor dolgozataiban³⁾ van felsorolva. Biró Lajos a magyarországi hangyaleső fajokat (Myrmeleoni-
dae) csinos kis monographiában¹⁾ dolgozta ki a Nemzeti Múzeum
gyűjteménye alapján. A Kertész Miksa közzétette adatok²⁾
csak az én dolgozataim alapján vannak közölve. A többi, e téren
megjelent enumeratio jóformán figyelmet sem érdemel.

Ilyen kevés, mondhatnám, nagyon is kevés adatból áll
mindaz, ami Magyarország reczészárnyú rovarainak faunáját ille-
tőleg a külföldi és hazai irodalomban található.

De midőn ezeket itt lekiismeretesen elmondottam, kell,
hogy őszinte elismeréssel adózzak azoknak is, kik hazánk ez ér-
dekes faunáját gyűjtéseikkel gyarapították s lehetővé tették, hogy
a Nemzeti Múzeum eme gyűjteménye is ma már meglehetősen
szépnek és gazdagnak mondható. Ezek a következők: Anker
Rudolf, Biró Lajos, Cerva Frigyes, Dr. Chyzer
Kornél, Csiki Ernő, Dr. Daday Jenő, Frivaldszky
János, Herman Ottó, Dr. Horváth Géza, Dr. Ker-
tész Kálmán, Kohaut Rezső, Dr. Madarász Gyula,
Méhely Lajos, Merkl Ede, Padewieth M., Pável
János, Szépligetí Győző, Szilády Zoltán, Thal-
hammer János, Vellay Imre, Wachsmann Ferencz
és János, és Xántus János.

Ha már most, eme gyűjtések alapján hazánk ilyenmő fau-
náját röviden jellemezni akarnók: az mintegy keveréke a nyugati
a középeurópai, délkeleti és részben a mediterrán faunának; ami
jobbára, e többnyire vízben élő és fejlődő, vagy a futó homokhoz
között állatok széles elterjedésében találja magyarozatát. Önálló,

²⁾ Adatok Máramaros faunájához: M. T. Akad. math. és termtud. közl.
1871. 231. — A Herkules fürdő vidékén élő állatok: Munk M., A Herkules-
fürdő és környéke. Budapest 1872. 97. — Állattani kirándulások Orsova,
Mehádia és Korniareva vidékein: M. orv. és term. vizsg. munkálatai VI.
Pest 1873. — Adatok Temes és Krassó megyék faunájához: M. T. Akad.
math. és termtud. közl. 1876. — Budapest és környéke állattani tekintetben:
Margó T., Budapest és környéke helyirata. Budapest 1879. 49.

³⁾ A lakok Bihar m. faunájához: M. T. Akad. math. és termtud. közl.
1872. 163. — Adatok Zemp'én és Ung. m. faunájához: U. o. 1875. 17r. —
Bihar és Hajdu m. hártya-, két-, reczés-, egyenes- és félrőpűi: U. o. 1876. —
Adatok Zólyom és Liptó m. faunájához: U. o. 1878. — Délmagyarország
állattani tekintetben: Helyrajzi Emlékmű a m. orv. és term. vizsg. XXIII. v.
gyűlésére. 1886. 157.

¹⁾ A magyarországi hangyaleső fajok: Rovartani Lapok 1885. 177.

²⁾ Nagyvárad és vidékének állatvilága; Bunyitay V., Nagyvárad termé-
szetrajza. Budapest, 1890. 209.

sajátos fajt csak néhányat tudunk felmutatni, melyeket legújabbán K l a p á l e k F e r e n c z¹⁾ a Nemzeti Múzeum gyűjteményéből írt le; de e fajok is, ha másutt nem, legalább a Balkánfélszigeten előbb-utóbb megtalálhatók lesznek.

Az ál-reczésszárnyú rovarokat (*Pseudo-Neuroptera*) illetőleg is jobbára állanak azok, a miket a Neuropterákról fentebb elmondtam.

Itt első helyen Dr. K e m p n y P é t e r r ő l kell megemlékeznem, ki készséggel revideálta és határozta meg *Taeniopteryx*, *Nemurella* és *Nemura* fajainkat, melyek specialis tanulmánya tárgyai. Hazánkfiak közül pedig első sorban T h a l h a m m e r J á n o s-t kell megemlítenem, ki szakavatottan első ismertette a Kalocsa vidékén élő Odonatákat⁴⁾ és K o h a u t R e z s ő t, ki szép monographiát írt a magyarországi Odonatákról²⁾. E munka megjelenése óta (1896.) nem is találtatott egynél több faj (*Epi-theca bimaculata*) hazánkban, mely ama jeles monographiában hiányzik; noha nem valószínűtlen, hogy a szomszéd Ausztriában előforduló fajok közül nálunk még a *Leucorrhinia rubicunda* L., *albifrons* Burm., *caudalis* Charp., *Epi-theca arctica* Zett., *alpestris* Selys, *Cordulegaster annulatus* Latr., és *Aeschna borealis* Zett. is előbb-utóbb meg lesz található.

A hazánkban élő Pseudo-Neuropterák között igen érdekes és nevezetes állatok vannak az Ephemera alrendben, melyek halainknak igen kedvelt és bőséges táplálékot nyújtanak s így fontos nemzetgazdasági tényezők. Ilyenek :

1. *Polymitaercys virgo* Oliv., mely már M a r s i l i A. F. grófnak 1726-ban megjelent műve hatodik kötetében előfordul,¹⁾ hol azt „Papilio“-nak nevezi s a 117. lapon jól felismerhető rajzát is adja. Ez érdekes állatka Budapestenél augusztus havában a Dunaparton naplemente után egész éjfélig, a mikorra pályafutását bevégezte, néha nagy mennyiségben röpköd a gáz- és elektromos lámpák körül; de még sem olyan roppant tömegben, milliárdnyi sokaságban, mint én azt egyszer gyermekkori éveimben szülővárosomban, Nagyváradon láttam, a Sebes-Kőrös folyóból kikelve.

1) Fünf neue Trichopteren-Arten aus Ungarn; Természettajzi Füzetek XXI. 488. — Bemerkungen über die Trichopteren- und Neuropteren-Fauna Ungarns; U. o. XXII. 429.

1) Adatok Kalocsa vidéke rovarfaunájának ismeretéhez; A. Kalocsai főgymn. értesítője 1885.

2) A magyarországi Szitakötő-félék természetrajza. Budapest 1896.

1) Danubius Pannonico-Mysicus. Hagae 1726.

2. *Palingenia longicauda* Oliv., nálunk legnagyobb mennyiségben Szegednél fordul elő, rendszeren jun. 10—20-a között. Naplemente előtt, délutáni 5 óra után jön ki a vízből, a Tisza folyóból, és este 8 óra után élte pályáját már megfutotta.

3. Nagyváradnál a Sebes-Kőrösben él az *Ecdyurus venosus* Fabr. is, mely évenként néhány napig június hó első felében milliárdnyi mennyiségben lepi el a kőrösmenti házak falait és a kőrösparti cserjéket. Egyes példányokban hazánk más vidékein is előfordul.

Mint nevezetesebb Ephemerida említendő még az *Oligoneura rhenana* Imh., mely nálunk csak a keleti részben, és az *Oligoneura pallida* Hag., mely Budapestnél a Dunában él, s mindkettő augusztus havában röpül. Ezek már megközelíthetőleg sem olyan nagy tömegben szoktak megjelenni, mint az előbb említett fajok.

Ódonatáink között is több érdekes és ritkább faj van, de széles elterjedésöknél fogva ezek hazánk jellemző állatainak alig tekinthetők.

„A Magyar Birodalom Állatvilágában“ megjelent jegyzékemben 17 család- és 84 genusból 214 Neuroptera-fajt, és 7 család- és 66 genusból 148 Pseudo-Neuroptera-fajt soroltam fel.

Ami azt a kérdést illeti, hogy mennyire van már kikutatva hazánk ilyenmű faunája, — erre nézve tiszta meggyőződéssel felelhetek, hogy a felsorolt összesen 362 faj hazánk ilyenmű állatvilágának érdekességét, gazdagságát bizonyítja, és hogy e tér a későbbi bűvároknak is eléggé háladatos leendő még.

Variáló lepkék Eperjes vidékéről.

Irta *Dahlström Gyula.*

II.

Acidalia Bischoffaria H. G. Ezen, az *A. virgularia*-hoz hasonlító, de nagyobb és feketésebb alakot itt fogtam. — *A. aversata* L. Eltérés, melynek összes szárnyai oly füstös feketék, mint a még kissé sötétebb középsáv.

Zonosoma pendularia Cl. Eltérés: 1. Szürke szemmel; a két harántsor fekete pont hiányzik; színe csaknem fehér. 2. Szin-